

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րրլ. ևս. Թղթաբ. Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելադրված չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ:

Բաժնեգրիները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրենությունն ինք կը վճարէ լրագրի գրկերու փոստի ծախքը:

Նամակ և ծրար պէտք է գրկել հետեւեալ հասցեով. M. Portoukalian, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

2 ՏԱՐԻ ԹԻՒ 51

1891 ՓԵՏՐՎԱՐ 25

ՓԵՏՐՎԱՐ 13 (Հ.Տ.)

ՁՈՐԵՔԱՐԹԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Շ. Թ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն: Պարտաւոր չէ վերագրածուել հրատարակուած ձեռագիրներն: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԿԱՆ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղաքացիական)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ: Կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ուղիւն մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, գիտութիւններ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կուենայ իրեն բերան եղող լրագիրը, բացի զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիրը, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբան Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու հայերին մէջ:

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցել կամ թղթակցել ուղղորդել պէտք է գրկել հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian

(FRANCE)

Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւնը կը նպաստէ Արմենիա լրագրի հրատարակման:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՞վ է պատճառը. — Վեհ. Մակար Կարողիւսը. — Մարշիմօն վտանգի մէջ. — Հայեր ի թիւրքիս. — Հայեր ի Կովկաս. — Ի՞նչ է թշուառացի պահանջը. — Հայ զինուոր. — Կրտսեղիները մար շարժումը. — Արտասանման լուրեր. — Ծանուցումներ. Բանասիրական (Մեր ներկայ վիճակից):

Ո՞Վ Է ՊԱՏՃԱՌԸ

Ո՞վ է պատճառը որ հայ գործիչները չեն միանար. — Ինչ է պատճառը որ ոչ թէ միայն արդէն եղած բաժանութիւնները չեն վերցուցի, այլ նոր նոր ուրիշ բաժանութիւններ ալ կը գոյանան և խուժբերը մեր մէջ այնքան արագ կը շատանան որքան միկրոպիները մի հիւանդ մարմնի մէջ:

Ինչ է պատճառը որ մէկ կուսակցութիւն հազիւ թէ կը մարի և մէկ գործիչ-խանգարիչ հազիւ թէ կը քաշուի ասպարէզէն, ահա մէկ տեղ տասներկու հարապարակ, նորանոր խոստումներ տալու և ի հարկէ մինոր ուղիւ թիւն ալ ցոյց տալու համար:

Եւ ո՞վ է հայ ազգին մէջ այս երկպառակութիւն սաստկացնող և կուսակցութիւններն սնուցանողը, ո՞վ է այս անհասկանալի պատճառը, ո՞վ է այս անբերելոյթ թշնամին որ զմեզ անվերջ կերպով կը կուռեցունէ. — Հայ ժողովուրդն է, այսինքն նոր ժողովուրդն որ միշտ կը գանգատի թէ իր գործիչներ միարան չեն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ՆԵՐԿԱՅՈՒՆ ՎԻՃԱԿԻԾ

(Շաբ. 50րդ քուէն եւ վերջ)

— Էն միւս չորսերն ի՞նչպէս եղան.
— Ո՞ր չորսերն:
— Նրանք որ հաղարաւոր մղոններ հեռուից կամաւորներ էին եկել:
— Նրանց էլ տեսայ. — Նրանք մի քանի շարաթ բնակեցան եկեղեցու սենեակում: Մին օր գնացի տեսայ որ գնում են. հարցրեցի թէ՛.
— Եղբա՛րք, ո՞ր էք գնում:
— Կերթանք ալ:
— Ախար ո՞ր կերթաք:
— Կերթանք Ռուսիա, անտեղէն ալ կերթանք:

— Ուրեմն ինչո՞ւ համար էիք եկած.
— Մենք այնպէս գիտցանք թէ հիմա հարկաւոր մարդիկներ խումբ-խումբ եղած սահմանէն կանցնին կերթան. հիմա կը տեսնենք որ ոչինչ չկայ. Այս երկիրն ալ այնքան գէշ երկիր մըն է որ մարդու սիրտ կը պատուի, ո՞չ մի այնպէս զօսանելու տեղեր կան, ո՞չ չարսիներ, ո՞չ

Ահա թէ ի՞նչպէս:

Մեր մէջ երեւան եկա՞ւ մի գործի կամ մի բերան որ քանի մը հայրենասիրական խօսքեր կարենայ անել, այդչափ բաւական է որ այդ անձ հայրենասէր նկատուի. ուրեմն ժողովրդի մի դաս կը սկսի օգնել իրեն և ազոր ոյժ տալ, որով նա մի խումբ կը կազմէ իր շուրջ. երկրորդ անձ մ'ալ կը ներկայանայ, դարձեալ մի հայրենասիրական ծրագրով, այն ալ իսկոյն օգնութիւն կը գտնէ և մի խումբ ալ ինք կը կազմէ ժողովրդի մի մասին տուած քաջալերէն ոյժ աւելնով. երրորդ մ'ալ մէջտեղ կուգայ, այն ալ կընդունուի. չորրորդ մ'ալ և շարունակապէս. ժողովուրդը իրեն ներկայացուցներն ոչ մին կը մերժէ. ոչ ազնեց իրարի մասին արած ամբաստանութիւնները և ոչ ալ անոնց ցուցած ծրագիրը կը քննէ. բաւական է որ հայրենիքի վրայ կը խօսին և Սուլթանի, Մուսաի գէժ կը գրեն:

Իրաւ է որ կուսակցութիւնները տարբեր գլուխներէ և կիրքերէ կը ծնին. բայց եթէ ժողովուրդը սնունդ չտայ, նոքա ինքնիրեն կը մարին և ալ գանգատի պէտք չմնար. Սակայն հակառակը կը պատահի. այն անձեր որոնք կը բաժնուին միութեանէն, սկսած գործէն, և կուզեն զատուիլ ինքնիւրենից գործ մ'անել, ապոնք ոյժ կը գտնեն ժողովրդէն և ազով կարօց կը

լինին կուռ շարունակել և բաժանուիլ աւելի մեծցունել: Այդ պարագային մէջ այնքան ատեն պիտի տեսէ կուռ միւս չեւ որ երկուքէն մէկը համարուի կորանցունելով ժողովրդին մէջ, բոլորովին անօգնական մնայ և մարի:

Պէտք է որ հայ ժողովուրդը հաստատ գիտնայ թէ ոչ մէկ ազգի մէջ ուր ազատ մամուլ և ժողովրդային կարծիք կայ, միութիւնը արուեստական եղանակով չլինի. այսինքն «Կաղաչեմ, Մարկոս, Թորոս, միացե՛ք ի սէր ազգին, սկսած գործը ուժով ցուցէք և ձեր անձնական հաշիւները առ այժմ մի կողմ դրէ՛ք» խօսքերով այդ գործիչներն ոչ թէ միայն իրենց անձնական կարծիքները, եւ, այլ նորն իսկ իրենց ձայնի եղանակը չեն փոխեր ի սէր ազգին քանի որ այդ ձայնով ու եղանակով նոքա ժողովուրդէն կրցան ճանչցուիլ և նպաստ գտնել:

Ամեն այդ ազգերի մէջ անկարելի է որ կուսակցութիւններ չլինին. միայն թէ այդ ազգերի և հայերի մէջ եղած տարբերութիւնն սա է որ այն տեղեր ժողովուրդը իրեն ներկայացող կուսակցութիւնների և գործիչների մէջ ընտրութիւն կանէ և որի անկեղծութեան ու գործելու կերպին վրայ աւելի հաւատք ունի, անոր աւելի կը յարի և այդ կերպով կուսակցութիւններէ մին ժողովրդի մեծամասնութիւնն ունեւ.

Լուր չտուած եկաք և ձեր մասին էլ ոչ մի տեղեկութիւն չունինք. ուրեմն առանց յուսահատելու և յուսահատեցնելու բարեաւ եկաք. բայց միայն սա եմ ասում ձեզ:

Եկար տեսար, դարձեր կերթաս. երկչոտ ախպար, բարեաւ գնաս. Աստուած սիրես, չմոռանաս, անմիաբանից երբ որ տեսնաս. Ըսես իրենց ԵՍ պաշտօնաց, Եստեր կույայ ծեր խեղճ Անիւն. Կըսէ «Հայք, ե՞րբ պիտ միանաք, և Անիւն աւետիք տաք: Սիւմօն. — Պա էն անհաւոր ի՞նչ էր ասում:

— Նա էլ ասում էր թէ որովհետեւ իմ եղբայրս այս ինչ տեղ կուռնի մէջ սպանուեց, վասն որոյ պէտք է որ այսուհետեւ ես թափառական և ծոյլ կեանք վարեմ, և ազգն էլ պարտական է ինձ կերակրել:

— Պա նրա հետ եկող խեղճ մարդն ինչո՞ւ վերադարձաւ:
— Էն խեղճն էլ որ անհիմն խօսքերին հաւատալով իւր մի քանի հարիւր բուրջ լինեն ծախսեց. երբ դարձին վերջացաւ, արտասուելով թողեց և գնաց:

նալով իր հետ, կրնայ զօրաւոր լինել և գործ տեսնել. իսկ միւսներն ալ այդ ժամանակ կը մնան հսկող, քննադատող դիրքի վրայ և խթան մը կը լինին գործող կողմին. իսկ մեր մէջ ժողովուրդը ընտրութիւն չգիտեր և կամ չուզեր անել, ամենքն ալ հաւասարապէս կարող և անկեղծ կը համարէր, իր ոյժ ամենին ալ կուտայ որով ամենքն ալ հաւասարապէս տկար կը մնան և ոչ մին կրնայ զօրեղ և լուրջ ձեռնարկներ անել:

Այսպէս ուրեմն, հայ ժողովրդի այս ներօգտման և կամ ճիւղանալու վարժունքին պատճառով զօրաւոր մարմին մը չառ ունէր և գուցէ երբէք պիտի կրնայ կազմուիլ. որովհետեւ եթէ մինչեւ իսկ արդէն գոյութիւն ունեցող խումբերը գտն միմեան, անդին ուրիշ մ'ալ երեսան կերէ, ան ալ կրնայ կուտակուիլ ինքն մ'առաջ բերել: Եւ արդէն, իբր թէ եղածները բաւական չեն, կը տեսնեն ուրիշ տեղ մ'ալ խումբ մը կուղեն կազմել այժմ. պակաս բացեր են նուէր հաւաքելու համար որպէս զի մի քանի շարքաթուան մէջ ոչ թէ մի փոքր խումբ ալ բանակ մը մէկէն պատրաստուի...: Մէկ ուրիշն ալ բոլոր երգածները դանդաղ գտնելով, ոչ մէկին հաւանելով, գրեցէ մտադիր լինի տինա միդին դիմել և մի կարծ ժամանակի մէջ ջարդուիչուր անել Հայի թշնամիները:

Ինչ գեղեցիկ մտադրութիւն. միթէ կարելի է չօգնել այսպիսի եւանդուն և հանճարեղ գործիչներին:

Հետեւանք ինչ պիտի լինի:
Դրէթէ ամենքս ալ տեսած չենք միթէ ծառեր որոց արմատի բուսած աւելորդ օտար ճիւղեր չեն կտրուած և ամառ ատեն ծառը ճիւղալից տերեւաւորութիւն մը կը վերածուի. իսկ պտուղ փնտռես, երբէք չունի որովհետեւ արմատին սնունդը փոխանակ ծառի բարձր և ուղիղ ճիւղերին երթալու, ուրիշ մանր մունր երկրորդական ճիւղերին և ընձիւղներին երթալով դանդաղ հաստացուցեր է: Մ. Ա.

—Ախար մէկն էլ էր եկել և դէս ու դէն շատ էր ընկնում, տեսնես նա ինչ եղաւ:

—Հէնց նրա դէս ու դէն ընկնելու պատճառան էր որ այն կողմից ճանապարհը փակուեցաւ: Բանի՛ քանի՛ անգամներ առաջի թէ՛ երբայր, այդ գործերու եղանակ չէ՛ որ դու սկսած ես. այդպիսով գաղտնիքը շուտ պիտի յայտնուի և այս միայն մնացած ճանապարհը պիտի փակուի: Ես ասկէն ո՛րմ էիր ստուգ. դէս վաղեց դէն վաղեց, սրա հետ խօսեց, նրան հրաւիրեց, բոլորին յայտնեց գաղտնիքը: —մինչեւ ֆէքին հասցրեց. կարծես կըտաւ էր ներկում որ ուղեց շուտով ամեն բան կարողադուի (ոչինչ էլ չկայ): Բայց կերպիցը յայտնուում էր որ սրա մտքումն էլ ատեւութիւն կար դէպի Արմ. ճիւղին:

—Աւրեմն այս բոլորի վախճանն ինչ պէտք է լինի:

—Ճշմարտութիւնն և համբերութիւնը պիտի յաղթեն, ուրիշին հոր փորձը առաջ ինքն կրնին մղը:

—Մինչեւ ճշմարտութեան և համբերութեան յաղթելն՝ թշնամին պիտի յաղթէ. դա մի խելք չէ, պէտք է մտածել և գործան անել:

ՎԵՃ. ՄԱԿԱՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Թիֆլիզի թերթերը կը հաղորդեն որ Վեճ. Կաթողիկոսը այնքան ծանր կերպով հիւանդ է որ բժիշկներն արդէն յոյս կորսնցուցած են նորա առողջանալու մասին: Մտադրութիւն կայ ուրիշ տեղերէ ալ բժիշկներ հրաւիրել, որովհետեւ հիւանդութեան ստատուութիւնն ունէր տկարութեան դժուարութեամբ կը գիմանայ Վեճ. Կաթողիկոսը:

ՄԱՐ-ՇԻՄՈՆ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Օտարադիկ կերպերը վաղուց էր որ փափագում էին մուտ գտնել նեստուրական Ասորոց մէջ, մինչև որ վերջերս, մի քանի տարի առաջ, Անգլիացի մի միսիօնար յանուն Ս. Աւետարանի հարողացաւ մուտ գտնել նեստորականաց մէջ, իւր բնակութիւն հաստատելով Կոչանիս ուր կը նստի Մար-Շիմոն և երկրի կենդրոնն է, որին չըջապատած բնակում են նեստորական աշխարհները:

Մի քանի տարի էր որ վերոյիշեալ միսիօնարը մոռանալով իւր սրբազան կոչում, սկսած էր ժողովրդեան տկար խաւերում բաւական անպարկեշտ կեանք վարել մինչև պարզամիտ աշխարհ ժողովուրդը խիստ դայրացած բողոքում է իրենց իշխան Մար-Շիմոնին որ կամ միսիօնարին վնասէ երկրից կամ պիտի սպանեն. բայց ժողովրդի ձայն անխելի է լինում: Սրա համար բոլոր նեստորական աշխարհները խիստ զրգուովում են և մեծ մասը մտածում են այդ փոքրիկ Ասորեստանի անկախութիւնն վրդովել և եթէ հարկ լինի, մինչև անգամ կործանել:

Բայց հայրենասէրն Ներքովի որ Մար-Շիմոնի եղբորորդին է և Շամաշայ Յովսէփ որ նոյնպէս Մար-Շիմոնի ամենամօտ մի ազգականն է, այս երկու հայրենասէրներն ձեռք ձեռքի տալով միմեան և վճռում են որ պէտք է հայրենիքը վտանգից ազատելու համար ամեն միջոցներ գործադրել: Սըրանք նախ գաղտնի կերպով և բոլոր աշխարհների հաւանութեամբ ընտրում են մէկին որ Ասորեստանի ապագայ իշխանը:

—Ես էլ գիտեմ որ այդպէս է. բայց թէ ինչ կարող ենք անել այն մարդին որ այսպիսի նեղ ճգնաժամում բաց չէ թողնում իւր անիծեալ ՆՍՐԸ, ՆՍՐԸ՝ որ քանդեց մեր տունը: Տեղից վեր կեցողը ուզում է որ ինքն հրամայող լինի. բայց թէ ումը պիտի հրամայէ, մարդ չի գիտում: «Ես աղա, դու աղա, ուրեմն մեր ջաղացն ո՞վ պիտի աղայ»: Սա ասում է ՆՍ հարիւրապետ պէտք է լինեմ, նա էլ ասում է թէ՛ ոչ, այլ ՆՍ հարիւրապետ պէտք է լինեմ. պիտուորացուն էլ ասում է որ եթէ այդպէս է, ՆՍ էլ հազարապետ կը լինեմ:

Քանի որ այդպէս ՆՍ հա՛ ՆՍ, էլ աղապատեմքն ոչ տեսնեն:

—Աւրեմն մեր խելք հայրենիքի վնասին ինչպէս պէտք է լինի:

—Այդ հիմա կախում է Գուրգերից. գոր ինչ գրեմ, գրեմ:

—Այո, անիծուին ձեզ պէս ազգի գործիքները:

—Մեր անիծելովն ինչ պիտի լինի. թող անիծեն այդպիսի ազգային գործիքներին շայտառանիս մերկանգամ որբերն և որբուսայրիները:

ԱՆՆԻՔԱՆ

խանն լինի փոխանակ Մար-Շիմոնի. յետոյ բոլոր հասոյթի աղբիւրները որ ժողովրդից ամեն տարի համուում էին Մար-Շիմոնին, փակում են, այնպէս որ ամբողջ տարուայ հասոյթի հազիւ մէկ չորրորդն է գոյանում և համուում Մար-Շիմոնին:

Երբ Մար-Շիմոն զգում է իւր ապագայ կորուստը, իսկոյն դիմում է Միշապետքի (Մուսուլ և Պարտատ) կաթողիկոսի միսիօնարաց որ եթէ իրեն նիւթական մի օգնութիւն անեն, ինք թոյլ պիտի տայ նրանց իրեն երկրին մէջ ազատ գործել:

Երբ Ներքովի և Շամաշայ Յովսէփ այս իմանում են, իսկոյն յուր են տալիս արտասահմանի մի այլ երկրի ասորի ազգաբնակչութեան որ միանալով իրենց հետ մի դարման մտածեն իրենց փոքրիկ երկրի անկախութեան կորստի համար:

Արտասահմանի Ասորիք իսկոյն միանալով, գաղտնի մի հանգանակութիւն են բաց անում յօգուտ հայրենիքի և մի պատգամաւորութիւն էլ ուղարկում են Մար-Շիմոնի մօտ թէ իրենք ամեն կերպով պիտի օգնեն իրեն, միայն թէ ինք իրենց երկիրը չը լեցնէ շիզիլթներով և հայրենիքի անկախութիւնը չկորցնէ:

Խնդրում են քնաւ բոլոր Եւրոպայում բնակվող մի քանի հարուստ Ասորիներից որ շուտով օգնութեան ձեռք մեկնեն իրենց դժբաղդ հայրենիքին առանց կրօնի խտրութեան:

ԱՆՆԻՔԱՆ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻՍ

Այդգեան Ս. Պատրիարքը փետր. 2 /14ին Քաղաքական ժողովի ատենապետին և Պատր. Գործադիրին հետ Յոյներէ Պատրիարքարանը այցելել է, Ամեն. Դիօնէսիստ Երէն շնորհաւորելու համար Աթոռն վերադառնալը:

ՀԱՅԵՐ Ի ԿՈՎԿԱՍ

Թիֆլիզի Մշակ լրագրին հետեւեալը կը հաղորդեն Կարոնէ յունվարի 12/24 թուով. «Կարսի վիսուորական նահանգապետի կարգադրութեամբ բոլոր հայ գիւղերէն պաշտօնից հեռացուցած են տանուտէրներին և նոյա տեղը վարչական կարգադրութեամբ նշանակած են յոյն տանուտէրներ. ատենց վրայ առանձին վերատեսուչ է նշանակուած նոյնպէս մի յոյն Հաճի-Իօր անունով:

—Արձագանք պատկերազարդ շաբաթաթերթին այսուհետեւ մի բաժանորդագրական ընկերութեան ձեռքով պիտի հրատարակուի. ներկայ տարուան առաջին թերթը այս մարտ ամսին լոյս պիտի տեսնէ, որով և այս տարուան բաժնորդացինը 8 դուրի կը լինի, 1891 մարտէն—92 յունվար 1ը:

Այս շաբաթաթերթի բաժնորդ գրուիլ ցանկացողները կարող են դիմել հետեւեալ հասցէին.

Rédaction du journal arménien illustré «Ardzagank» TIFLIS.
(Caucase-Russie)

ԻՆՉ Ե ԹՇՆԱՄԻՌՈՅՆ ՊԱՆԱՆՁԸ

(Շաբ. 50դ քուէն եւ վերջ)

Ենթադրենք թէ գաւառացի ազգայնոց ամենէն աւելի տառապեալներն իսկ մը անձինք խորհուրդ ընեն քանի թէ քանի որ Թիւրքը կամ մեր կրօնը և կամ մեր կեանքը կը պահանջէ, եկէք, եղբարք, դռնէ առեւտու մեր կրօնը ուրումանք ու մեր կեանքը թրշնամոյն անտանելի չարչարանքներէն ու մահաւանէ ազատենք, այնուհետեւ կրնանք մեր ազգութիւնն, ազգային լեզուն և միանգամայն մեր քրիստոնէական ներքին համագոյնները մեզի վերապահել. չարաչար սխալմունքս մը ատեն պարկեշտ ու խղճահար Հայր իւր հաւատը ուրանայ, այն ատեն իր խղճին մէջ զգացած ցաւն ու տանջանքները Թիւրքին ըրած հարստահարութիւններէն աւելի անտանելի պիտի ըլլան. դարձեալ այն Հայր որ Թիւրքին կրօնը կրնաւ, պարտի բանիւ ու գործով սուտ Մարգարէին հրամաններուն ալ հետեւիլ. պարտի Դաւիթը՝ Տալուտ, Արքայաժող. Իպրահիմ կոչուի և իբր Խալամ՝ աւագակոյ խումբերուն հետ միանալով յարձակիլ ազգային և կրօնական սրբափայտներուն վրայ, խաչի դրօշակին գէմ հայհոյել, իր հայրը սպաննող, իր մայրը առեւանգող, իր քոյրերը լիկող ու պղծող ամեն կերպ չարագործներու մասնակից ըլլալ և վա՛յ այն մահմուտական Հայուն գլխուն որ իւր ազգին կործանմանը համար ունէր գաւառաւորութիւն ու մասնութիւններ ընելէ կը զգուշանայ, թշնամոյն կողմանէ անոր գէմ եղած վրէժխնդրութիւնը խիստ ահաւոր պիտի ըլլայ:

Այս և ասոր նման փորձեր եղած են Հայաստանի մէջ և բազմաթիւ ազգայնիներ ալ (նոյն մեքենայութեանց զոհ գացած են. Անոր համար հարազատ Հայուն առաւել ընտրելի է հազար անգամ նահատակուիլ, քան թէ իր Աստուծոյ գէմ մեղանշել և իւր հաւատն, իւր ազգն ու հայրենիքն ուրանալ:

Մեր այսօրուան ընկեր Նուիրական ու ստիպողական գործն ու պարտականութիւնն ուրիշ բան չէ՝ այլ առանց ունէ նկատման ամեն ճշմարիտ Հայ, թէ՛ լուսաւորչական, թէ՛ պապական և թէ՛ բողոքական, Քաջն Վարդանայ և նորա հետեւող գիւցաղն հայրենասիրաց նման Աստուծոյ ապաւինելով ըստ ամենայնի թշնամոյն գէմ պատրաստուիլ. ձերերն, տկարներն, կիներն ու տղայք ծովապահութեամբ և աղօթիւր (քանցի այս տեսակը ուրիշ կերպով չեղիր, Մատթ. Ժէ 20), կրտսերներն սրտով ու զէնքով, մեծատունները դրամով ու ազգեցութեամբ և գրագէտները գրչով ու իմաստութեամբ:

Թիւրքը նման է մի վագրի, որ դինքը երկար տարիներ սնուցանող, իր նամոց ու պաշտպանող ձեռքը կը բաժնաւորէ ու կը գիշատէ, սրչափ շոյն՝ այնչափ աւելի կը կատարի, որչափ ծեւրանալ ու տկարանալ՝ այնչափ աւելի իր բարեբաղին գէմ իսկ վրէժխնդրը կըլլայ. միայն կարծած ու երկաթեայ

Այս Իրադրութեան ստուգութիւնը Ուրբ Գրոց Երեւելի մեկնիչներէն ամենէն առաջ Տօքթօր Լուսեբ Դանիելով գլխէն առնելով՝ հետեւեալ կերպով կը բացատրէ ու կը մեկնէ, և այն պըզտի եղջիւրը որ առաջին տասը եղջիւրներուն (Հռովմեական տասը նահանգներու կամ Թագաւորութեանց) Երեքը պիտի խլէ, նա Մուհամմէտ կամ Թիւրքն է, որ Ասիան, Գունաստանը ու

Հեռագրական տեղեկութիւնները
համեմատ կրեւելի մէջ գործերի վիճա-
կը հետզհետէ կը ծանրանայ և մօտ
ժամանակի մէջ մի ուղառնական կեր-
պարանք պիտի առնէ. ծանր խռովու-
թիւններ ծագեցան անցած շաբաթ
Ամարիի նահապետի մէջ ուր մի կուտ

Լոնտոնէն կը գրեն փետր. 18 թուով:
Կարմարտորժների ցնդապետները ու
բոնք Վաշինկթոն եկած էին բարոքելու
իրենց ցնդի դէմ ի գործ դրուած հա-
լածանքներին դէմ, ծանրակշիռ յայտ-
նութիւններ արին այն արխեպատշտ
ջաղգերի մասին որոնք Միացեալ Նա-
հանգների զինուորները և սպաննոր

բարբարոսաբար կատարել էին ադոնց
դէմ եղած կռուին մէջ : Այդ պատժ-
ւածներն նայելով, յաղթողները կար-
մաւորութեան կնիկ տղայներին վրայ իյ-
նալով զանոնք կտորեր են . թնդա-
նութեան նշան բռնած են խեղճ փոք-
րիկ մանուկներ և անոնցմէ շատերն
խարէութեամբ դուրս հանելով ապա-
տանած ծակուծակներէն, անխնայ մոր-
թեր են . մինչև իսկ վիրաւորները ի-
րենց խշտիկներէն հանուելով սպան-
նուած են : Այս քստմնելի յայտնու-
թիւններէն ետք, կը յարէ թղթակիցը,
զարմանալի է որ նախագահ Հարիսը
և պատերազմական գործերի Գարտու-
ղարը հակառակ Մայլը զօրավարին պա-
հանջումին որ այդ մասին խիստ քնն-
նութիւն բանալ կուզէր, յարմար դա-
տած են անպարտ հրատարակել նոյն
կատորման ճշգրիտակները :

— Փարիզ, 22 փետր. Պրանսական
կառավարութիւնը խստիւ բողոքեց
Անգլիացիներին այն ձեռնարկին դէմ ու-
րով կուզուէր Եգիպտոսի դատական
բարձր Ատեանին մէջ չընդունել մի ֆը-
րանսական ներկայացուցիչ : Այդ բողո-
քին նայելով Պրանսան ալ իր կողմէ
պիտի մերժէ հաւանութիւն տալ Եգիպ-
տական Պարտուց Վերածմանն, մինչև
որ իր ձայն լսուի :

— Գահիրէ, 22 փետր. Կը կարծուի
թէ Օսման Տիկման Գասալա կը գտնուի
առաջմ :

— Պիրմիսկամ, 22 փետր. Պր. 2էմ.
պլէյն երէկ երեկոյ իշխանական
քաղաքականութեան վրայ մի ատենա-
բանութիւն արտասանեց միւլթենա-
կաններին սրահին մէջ : Նա յայտնեց թէ
իրենց համար կարելի չէր վստահանալ
Պ. Պ. Տիկմանի և Օպրիէնի տուած ա-
պահովութիւններին ինչպէս որ չէր կա-
րելի վստահութիւն ունենալ Պր. Բառ-
նէլի խոստումներին :

Ազգային կուսակցութեան պարա-
զլուսները, ինչ որ ալ լինի, չպիտի ըն-
դունին իբր առհաշիւ Պր. Կլաուստերի
կողմէ ներկայացուած ինքնօրինու-
թեան պայմանները, որոնք միշտ իրենց
մաքի մէջ ունին ձեռք ձգած զիջում-
ներէն օգուտ քաղելով ուրիշ զիջում-
ներ ալ խլել, մինչև որ իրենց քաղա-
քական ծրագիրը կատարելապէս իրա-
գործուի :

Ատենաբանը, վերջապէս իր համո-
զում սապէս բացատրեց թէ՛ եթէ Պր.
Կլաուստեր տեղի տայ իր առաջարկին
այն կետերին վրայ որոնք վիճարանու-
թեան առարկայ դարձած են, իր հա-
մակարծիքներէ շատերը դարձեալ պի-
տի մերժեն նորա հետեւիլ և ազատա-
կան կուսակցութեան մէջ մի նոր հեր-
ձուած եւս պիտի գոյանայ :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒՅԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատ-
ուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ
թղթի վրայ առնուած և պատուի-
րակներն անուններն հայերէն և ֆը-
րանսերէն տառերով միանգամայն տը-
պագրուած, կը ծախուի Արմենիայի
խմբագրատունը : Դիմն է 1 ֆրանգ,
փոստի ծախքն խմբագրատունէն վը-
ճարուելով :

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է
ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն
իրենց առջեւ նշանակուած գիներով
և փոստի ծախքը խմբագրատունէն
վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք
չըրկուիր :

Նոր հրատարակութիւն

թ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

«ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Ա ՏԱՐԵԿԱՆ

(1885-86)

Շատեր կը փափաքէին ունենալ
Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը բոլոր
որովհետեւ այդ թիւերը բոլորովին ըս-
պառած են, նոյն տարեշրջանի մէջ Մ.
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն 30ի չափ ամփոփուած
են այս Յուշարարի մէջ, մի քանի թրգ-
թակցութիւններով մէկտեղ որոց մա-
սին խօսուած է առաջնորդող յօդ-
ուածներին մէջ : Այդ յօդուածներին մէջ
կան «Տնտեսական հարցեր» (Վանի տըն-
տեսական վիճակը), «Թիւրքիան չուղեր
լսել», «Ինչ պէտք է անել և ինչ
կրնանք անել» (Մայրաքաղաքին), «Եւ-
րոպայական Հայերն և Կ. Պօլսի Պատ-
րիարքարանը», «Պէտք է գծել մեր
ծրագիրը», «Մեր ոյժերը համախմբելու
մի առաջարկ», «Ինչո՞ւ չեն յաջողիր
մեր գործերը», «Միայն մտածումներ»
(Վանի Պողոս Եպիսկոպոսի քարոզը որ
խօսած է Վանի Արարք քաղի եկեղեցուն
մէջ 1885 մարտ 31ին), «Իգական սեռի
մասնակցութիւնը հայրենասիրական
գործին», «Հայ ժողովրդի և թիւրք
զօրքերի կռիւը Վանի մէջ» (Նամակ
Վանին) և այլն և այլն :

«Արմենիա»ի Յուշարարը իր Յառա-
ջարանով մէկտեղ կը բաղկանայ 124 ե-
րեսներէ, ութսուտ գիրքի վրայ
տպագրուած : Դիմն է Պարսկաստանի
Հայերին համար 1 ֆրանք . ուրիշ ա-
մեն տեղերի համար 1 ֆր. և 40 սնթմ :

Փոստի ծախքը կը վճարուի հրա-
տարակողէն :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (սպառած) :

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅԻ »

Գ. ՍԱՂԱՍՏ ԻՍՍՍԵԼԻ »

Դ. ԱԶՍՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐՈՅ ՆԻ
ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄ-
ԲԱՊԵՏՈՅ (Պալլար աղբին իր աղա-
տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ
գարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ
հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն
է) : (1 ֆր. 40 սնթմ) 1 ֆր. 50 սնթմ

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՎԱՆՆԵՐԸ. — (Հայա-
տանցիներին պանդխտութեան տխուր
հետեւանքներին մէկ փոքրիկ պատկերը
կրնորկայացուէ վիպական կերպով) :
Դիմն (90 սնթմ) 1 ֆրանգ 20 սնթմ

Զ. ԳԱՄԱՐՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ յետ պայուսեցն աւարտե-
լուն : (Մեծանուն հայ բանաստեղծին
հարուելով) :

վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ու-
ստանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետ-
րակով հրատարակուած են) : 50 հատը
2 ֆր. և 50 սնթմ, հատը (5 սնթմ.)
10 սնթմ :

Ե. ԼԻՆՁԻ ՕՐԵՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ.
(Սպառած) :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՀԱՅԵՐԸ

ԻՐԵՆՅ ԴՐԱՅԻՆԵՐ

ՊՐԵՑ Գ. Ա.

Թիւրքիայի Հայերն և իրենց դը-
րացի թիւրքերի, Գիւրգերի, 2էր-
քէլների, Ասորիների, Եղիտներին,
Գըղըզաշներին և այլ ազգերի վրայ
վիճակաւորական և ցեղաբանական ամ-
ֆոք և հետաքրքրական տեղեկու-
թիւններ տրուած են այս տետրակի
մէջ : Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող
այլ և այլ ազգէ բնակիչներին թուին
մէկ բաղդատական ցուցակը կցուած
է տետրակին վերջը : Դիմն է 50 սն-
թմ, փոստի ծախքը Արմենիայի խմբ-
ագրատունէն վճարուելով (Պարսկաս-
տանի Հայերին համար 35 սնթմ) :

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ
կը լինի Պարսկաստանի Հայերին հա-
մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներովն :

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հ. Ղ. Ալիշան — Պատկերագրող Աշ-
խարհագրութիւն Նոր Հայաստանի (Բաղ-
մահուտ Հ. Ալիշանի աշխատասիրու-
թեամբ հրատարակուած այս աշ-
խարհագրութիւն որ մեծագիր և եր-
կիջեան 105 երեսներէ բաղկացած է
և գիւրհատականալի պարզ դրաբար
լեզուով գրուած, զարգարուած է
35ի չափ պատկերներով որոց մէջ կը
գտնուին Վան քաղաքի, Վանի բեր-
դի, Պայազիտի, Էջմիածնի, Անիի
զանազան նշանաւոր աւերակների ևն.
պատկերներն : Դրքին վերջը կը գըտ-
նուի բուն Հայաստանի, այսինքն Մեծ
Հայքի, բոլոր քաղաքների, բերդե-
րի, գիւղերի, լեռների, գետերի մի
ընդարձակ ցանկը ուր իւրաքանչիւրին
առջեւ նշանակուած է թէ գրքին
քանիերորդ տանը մէջ գրուած է ա-
նոր վրայ) : Դիմն 5 ֆր. և 50 սնթմ :

Ս. Հախումեան. ՄԱՆԻԿ (Մի ժա-
մանակակից վէպ է որ կը պատկերա-
ցունէ ազգեցիկ և ազգասէր աղաներէ
ոմանց իրենց կոկորդն անցունելը ու-
սուցիչարանների և եկեղեցիների փո-
ղերն և բարերարութեան գիմակի տակ
զղուելի չարագործութիւններ անե-
լը) : Դիմն է 1 ֆրանք և 40 սնթմ :

— ԴԵՌՈՐ ԱՐՈՎԱՆՆՅՈՒՆ. — Համառո-
տութիւն Հայոց ազգի պատմութեան (Բ
տիպ. Տիպիս) : 2 ֆր.

— Հ. ԹԵՐԶԻՄԱՆՆԵՐ. — Համառոտ
պատմութիւն Հայոց (Երբ տիպ. Վենե-
տիկ) : 2 ֆր. 50 սնթմ :

— ՄԵՐԵՆԵՑ. — ԵՐԿՈՒՆԻԹ ԴՈՐՈՒ
(Ազգային անունի վիպասան Մերենցի
գրած այս գիրքը ցոյց կուտայ թէ
մահմետականներն թ գարին մէջ Հա-
յաստան արշաւելով ինչ բարբարոսու-
թիւններ կը գործէին այնտեղ, ինչ-
պէս և կը գործեն այժմ նոյն իսկ Թի-
գարին մէջ : ԵՐԿՈՒՆԻԹ իբրեւ օրինակ
ցոյց կուտայ ազգային գործիչներին
Սասունցի Յովնան անուն մէկը որ ի-
չուր բարձր տեղերէ ազգային փրկու-
թեան անկալելէ յետոյ, վերջապէս
ժողովրդին մէջ կը փնտռէ ազատու-
թեան ոյժը և անով կը յաջողի մի քանի
յաղթութիւններ տանիլ թ շնամիներին
դէմ) : 3 ֆր. և 50 սնթմ :

— Խրիմեան Հայրիկ. — ՎԱՆԳՈՅԹ (Ա-
մեն. Խրիմեան Սրբազանի գրած սըր-
տաշարժ, խրատական և ազատաշունչ
տետրակը 1876ի Վանի հրդեհին նը-
կատմամբ) : 70 սնթմ :

Բ. Յ. Վարդուկեանց. ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ
Դրուագ. Ա. (Հեղինակին յատուկ ոճն
եղող ճարտար բանահիւստութեամբ և
զբաբար լեզուով գրուած ոստանաւոր-
ներ են Աստուծոյ արարչագործու-
թեան հրաշայիքներն պատմող) : Դիմն
է 75 սնթմ :

— Բաճաֆի. — ՍԱՄՈՒԷԼ (Բաճաֆի
հրատարակած ազգային վէպերի վեր-
ջինն է այդ որի նիւթը առնուած է
Դ գարի Հայերի կեանքէն և որ, բա-
ցի իւր ներշնչած ազատասիրական
ղգացումներէ, հետաքրքրաշարժ տե-
ղեկութիւններ կուտայ այն ժամանակի
Հայերի բարքերին, սովորութիւննե-
րին և այլնի վրայ) : 10 ֆր.

— Հ. Ղ. Ալիշան. — Նշմարք եւ Նշխարք
Հայաստանի Ա, Բ և Գ պրակներ (Հա-
յաստանի հետաքրքրական տեղերէն
և քաղաքներէն 36ին յուստնկար
պատկերները զետեղուած են Նշմարքի
3 պրակներին մէջ, անոնցմէ իւրա-
քանչիւրին վրայ պատմական և աշ-
խարհագրական հմտալից տեղեկու-
թիւններով, աշխարհաբար լեզուով
գրուած վեր. Հ. Ղ. Ալիշանէն) : 3
պրակներն միասին 26 ֆր. և 50 սնթմ :

ՏԵՍԻՐԻՔ ՄՕՐՈՍ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱԻՐՔ

426 Միլ, Փիլգրիմ փողոցի անկիւնը

ՈՒՍՔԸՐ (Worcester Mass.

U. S. America)

Սոյն գրամատան գիմող Հայեր՝ Կ.
Պօլսոյ և Գարբերդի մէջ անգլիական
և գաղղիական ոսկիով վճարելի փո-
խանակագիր կրնան ստանալ յոյժ շա-
հաւոր պայմաններով :

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք :

ՏՆՕՐԷՆ — ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant : FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԵԻԼ

Հայերն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie et Papeterie, du Midi,
Allées de Meilhan, 44.